

Տարեկան գինն է . . . 130 ղաշ
Վեցամսեայ . . . 75 . . .
Եռամսեայ . . . 40 . . .
Մէկ ծանուցումը անցին 3 դուռուշէ :
Ստորագրութիւնները կանխիկ են :
Ստորագրութիւնները ամեն անգամ 1 ին
եւ 16ին կը սկսին :

Դուրս երթալիս լրագրներուն ծածրու
ծախքը առնուցին վրայ եւ
Կտարայի վերադարձելու նամակ կամ որ
եւ ինչէ գրութիւն, խմբագրին պիտի
ուղղուի . եւ ամենց ծածրուն ծախ
քը իրկողին վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 25 ՓԵՏՐԱՐ

Հետեւեալ հեռագրական նամակը՝ որ
Փարիզէն շարժած օրը Բ. Գաւար հա-
սաւ, Լաւրայի քաղաքական վիճա-
կին վրայօր տնօրական ծանուցիլ եւ կա-
ղար ուրիշ լուրերը եւս կը ձգէ :

Փարիզ 1 մարտ (ըստ լատ) 1860

Օրէնսդրութիւնը Բաշկին է այս ա-
միւս Լ. Գաւարի Լաւրայի խօսած ծա-
ռը :

Պարտաւոր ծերակուտին եւ օրէնսդրական
ժողովին :

Վերջին նիստերուն բացված ժամանակը,
Պաղատի հայրենասիրութեանը վրայ ունեցած
վատահոգութեամբ կը շնորհի ձեր սիրտը ապա-
հալընէլ նոյն իսկ խաղաղութեանն ծաղած մը-
նը անկեղծութեամբ գիտէմ, եւ հաստատ պա-
հալընէլ համար ամեն ջանք ի գործ կը դնեմ : Ա-
րաւ եւ Լաւրայի բոլոր տերութեանց հետ ու-
նեցած բարեկամական յարաբերութիւններու վը-
րայ : Թէ որ երկրագործային վրայ տեղեր կան ուր
մեր բանակները աւախին պատերազմի կ'ըն-
դին, այն տեղերն ալ Լաւրայի ծայրերն են :
Բայց մեր նաւաստիներուն ու զորքերուն արհու-
թիւնը Պաղատի անկեղծ գործակցութեամբ
օժանդակեալ քիչ ժամանակէն Քաղաքի հետ
խաղաղութիւն ընել կուտան մը : Իսկ Չինաստա-
նի դաշտը, խորված մեծ գործութիւն մը : Մեծին
Բրիտանիոյ զօրութեանցը հետ միացած՝ անոր
նենդութեան պատիժը պիտի տան : Լաւրայի
մէջ դժուարութիւնները կը յաւաստ օր իրենց

վախճանին մօտ են, եւ Խաղաղ ալ զինքը ազա-
տագէտ սահմանադրելու վրայ է : Աւանց յիշե-
լու այն երկար բանակցութիւնները որ այսչափ
ամիսներէ ի վեր կը տեւեն, քանի մը դժուար
կէտերու վրայ միայն խօսիլը բաւական էր սեպեմ :
Վերջին անգամի զանազանութեան գը-
լաւոր հոգին Վ. Ենեպիկի երկիրը դրեմէ կատա-
րելագէտ անկախ ընել էր : Եւ դաւանելու վը-
հաստատութեանը համար թիւն տարի Լաւրայի
դաւարութիւնը իմ բոլոր ջանքս հաւաստի պա-
հալընէլ, որպէս զաւր յայտնայի Վ. Ենեպիկ
ու Թաւրիկի արքունեաց : Վ. Ենեպիկ, իրաց վը-
հալը երկրորդ անգամ մեծ դժուարութիւններ
կ'ստանար երբ որ անոր վրայօր անկեղծ բացառ-
ութիւնները կը լրջին իմ ու Լաւրայի կտաւա-
րութեանց մէջ : Վերջին, Բարեկից եւ Ուս-
մից կառավարութիւններն ալ անկախ տեսնելով
առաջարկութիւնները ընել սկսան, որոնցմէ բա-
ցայտալ կը տեսնուի թէ յիշեալ մեծ տեսութիւն-
ները կը բաղձային ամեն շահերն համաձայնեցը-
նելու միջոց մը դառնելու : Այս յօդարմանու-
թիւններուն օգնելու համար Պաղատի կը պար-
տաւորէր այնպիսի կարգադրութիւն մը ներկայա-
ցնելու, որուն Լաւրայի ընդունվելու աւել
հաւանական կերպով : Խաղաղ երկիրն իմ գը-
րքովս տարաւ միջամտութեանն ապահովեցնե-
լով, այն ապահովութեան սահմաններն ալ նը-
շանակելու իրաւունք ունէի : Ասոր համար, ա-
ռուող վարանելու իմացոյցի Պարտենիայի թա-
ղաւորին, թէ զինքն իր գործոցը մէջ կատարե-
լուցէ ապա կը թողուի, բայց չեմ կ'ընար իրեն
հետեւիլ այնպիսի քաղաքականութեան մը մէջ՝
որ Լաւրայի առջին այնպէս կերպով թէ Խաղա-
ղայի բոլոր տերութիւնները կ'ընելու՝ նոր շփո-
թութիւններ յարուցանելու կողմ : Խաղաղ տա-
րին որ Միջին Խաղաղ դաւառաց կ'ընան
իրեն եղած առաջարկութիւններուն նպատակաւ
կերպով պատասխանէ, բայց Թաւրայի ինք-
նորէն կառավարութեանը չզգայ եւ Ս. Միք-
սին իրաւունք սկզբունքներն յորդէ : Այս կար-

գադրութիւնը՝ թէ որ ամենը զոհ չընեն ու ալ
սա աղիւթիւնը ունի որ սկզբունքներն անհաս-
կի թողու, երկիրները կը հանդարտեն, եւ Պար-
տենիայի թաղաւորութիւնը ինք միջոցն աւել
հոգին բաղկացեալ տերութիւն մը կ'ընէ : Հե-
տեւի Խաղաղային այս կերպարանափոխութեա-
նը առջեւ, որ Լաւրայի լեւանց բոլոր ծախսերը
զօրաւոր տերութեան մը ձեռք կը յանձնէ, իմ
պարտքս էր, սահմանադրութեանը ապահովու-
թեանը համար՝ նոյն լեւանցը Պաղատի կողմը
եղած մատերը պահանջել : Այսպիսի փոքր տա-
րածութիւն ունեցող հոգին մը պահանջումը Լա-
ւրայի վախ պատճառելու եւ իմ քանի քանի
անգամ յայտնած անշահախելի քաղաքակա-
նութիւնն սուտ հանելու բան մը չունի : Վասն զի
Պաղատի չափեր այս երկիր յաւելուածը ընել
որչափ եւ փոքր բան մը ըլլայ՝ ոչ զինուորական
գրաւման, ոչ հան ապրտամբութեան հանել տա-
լով, եւ ոչ զայնոր համարեալ : Այլ խնդիրը
յայտնի համարձակ մեծ տերութեանց առջին
առջեւ դնելով : Անոր անշահալ կը հաղթան
իրենց արդարաւորութեամբ, ինչպէս որ Պաղ-
ատի ալ անշահալ անոնց ամեն մէկուն համար կը
հաղթան որ այսպիսի պարագայի մը մէջ, թէ Խա-
ղաղայի մէջ կատարվելու սահմանը մեծ փոփո-
խութիւնները մեզի կ'աւանդէր կատարն ընալ
թեան ցոյց տուած այս երկրաւորութիւնն ուղիւ :
Չեմ կ'ընար լուծութեամբ անցնելու հաստատե-
լու ժողովրդաց մէկ մասին իրաւունքը : Անոր
մէկէն ի մէկ անկախական ապրտութիւններու
տեղի տալու եւ արտայայտ երկիրներու մէջ ին-
կան՝ անցեալը որ ապագային երաշխաւորութիւն
մը ըլլալու էր՝ այնպէս մնալովնեցաւ, եղած ծա-
ռայութիւններն այն աստիճան չձանձրեցան,
որ յարաբերելու զգուշութիւններուն մէջ
շփոթութեանն չկիրակելու համար պէտք եղած
հանդարտամտութիւնը պահելու համար՝ հաս-
տատութեանն ուղղադրութեանը վրայ խորին
համալուծ մը եւ բացարձակ վատահոգութիւն մը
ունենալ պէտք էր ինքի : Բայց իրաւութիւնն

ընն իրենց լրագրութեան կը հասնէ : Տասն եւ
մէկ տարիէ ի վեր եւս Ս. Զօր իշխանութիւնն
Հաւարի մէջ պաշտօնաւոր, եւ օր մը չէ եղած որ
անոր անձին վրայ շարքում մեր կրօնին դուրս
ըլլալուն արագան աստիճանը : Վրայ կողման
Պաղատի ժողովուրդները մէկէն ի մէկ իրենց
զլուան մնալով, բնական ձգում մը ունեցան եւ
պատերազմի մէջ միարանել ուղեցին մեզի հետ :
Պէտք էր որ հաշտութեան ժամանակը զանազ
միտայի, եւ իրենց երկիրը նորին անոսհամա ժա-
մանակ օտար տերութեան մը զինուորական զը-
րաւմանը յանձնէի : Իմ տաղին ջանքս եղաւ զա-
նոնք հաշտեցնել իրենց վը հաղթան (Պաղատի)
հետ, եւ չկրնայ յաջողիլ, աշխատեցայ զան
նոյն ապրտամբեալ դաւառներուն մէջ Պաղատի
աշխարհական իշխանութեան սկզբունքն անհաս-
պահելու :
Այս բաններէն կը տեսնեն, որ եթէ ամեն
բան ընեցած չէ ուն, զանկէ կ'ընայ յաւաքով որ
քիչ ժամանակէն կը ընկնայ : Արեւմտ ժամանա-
կըն եկած կերպի, որ շտապեցն երկար հոգե-
րուն վերջ արդի, եւ Պաղատի մէջ խաղաղութեան
նոր գար մը բանալու միջոցներ փնտռել : Արդեւ
մեր զօրաց թիւը 150,000 խոյի պահուցաւ, եւ
սակեւ կը պահեն թէ որ Զինաստանի պատե-
րագի եւ Լաւրայի ու Հաւարի դաւառմը
չըլլար : Իմ կառավարութիւնն անմիջապէս ձեր
քննութեանն ու հաւանութեանը պիտի տա-
նայի ինչ մը միջոցներ, որոց նպատակն է բնա-
կան եւ արտաւտական բերքերը դիւրացնել, աշ-
խատարներուն բարեկեցոյթիւնն աւելցնել
պարկու միջոցներով օժանդակելով, եւ մեր առեւ-
արական յարաբերութիւնները շտապեցնել : Այս
ծախսն մէջ ընելու առաջին քայլափոխին էր
Զինքը այն անանցանել անշահալները որ մեր վա-
ճառանցներէն հետեւ կը պահեն ինչ մը օտա-
րագի բերքեր, եւ ուրիշ աղիւթն ալ կը պար-
տաւորեն նոյնը ընելու մեզի դէմ : Բայց աւելի
դժուար բան մը արդեւ կ'ըլլար մեզ . այն է Լաւր-
այի հետ առեւտրական դաւառութիւն մը ը-

ԺՊԻՏՐ ԴԵՄՈՒՐՏԵԱՅ

Դ.

Դաւանութիւնը Լաւրայի Խաղաղութեանը :

Լաւրայի խաղաղութեանը շարժանքն
բանալին բառէն մենք անկիւյ մեզի ար-
ւեստ՝ զբաղանք՝ կամ զբառանք ըրած չենք,
եւ անոր ձայնին ալ չոր հաստատելով
խղճին դէմ մարտնչելու ամբարշտութիւն-
նը ոչ ըրած ենք մինչեւ հիմայ, եւ ոչ
ասիէ ետեւ ալ ընելու ունինք : Աւանց
անխորտութեան, բայց եւ ամենակատար
թողութեամբ, կը ծանշանք ամեն մար-
դու մարքին՝ խղճին՝ եւ կրօնքին խղճաւու-
թիւնը, եւ հեռեւաբար չենք համար-
ձակիր եւ չենք յանձն առնել, ուրիշին
խղճին անկեղծ ամբարշտաց արագանեալ
ենթական խնդիրը դատել, արհամարհել
կամ այգանել : Բայց այս ապրտութիւնն
այլոց թողուցած եւ բոլոր այս զգուշու-
թիւններն այլոց համար երկրաւորութեան
թեմա եւ անհաճութեամբ ըրած տե-

ղերնիս, հարկաւ ուրիշներէն ալ թէ մեզի
եւ թէ մեր կրօնակցացը համար փոխա-
դարձը ոչ միայն կախիկալնեք, այլ եւ ի-
րաւամբ եւ իշխանաբար կը պահանջենք :
Ուստի թէ որ մէկը յանդուգն յանձնա-
պատասխանութեամբ մեր աղաղային խղճին
կրօնքին՝ եւ երկրեցեղին դէմ խղճալնեք
բարբառեցէ, ստգտանէ, եւ մանաւանդ ըր-
նամանեալ ըլլայ նէ, մենք ան առնել, ինչ-
պէս միշտ, Թեմէն հէտ եւ Թեմէն հէտ իրա-
ւունք չենք ձանձնար, այլ :

Բնութագրութեան ծովափանց յար ընդգէմ,
Աւան արեւոյ, եւ զինոյ զինոյ մաղթեմ :

Ան առնել, մենք անանկ ժողովրդ մը հայ-
հայինք բուն իսկ խղճին եւ հայրենական
կրօնքը դարձեալ խաղաղ ձգելով, իր
արուեստակալ կեղծ եւ եկամուտ կը-
րօնքն ու արդիւններն անդթարար կը քըն-
նենք, կը դատենք, կը մերկայանենք,
եւ իրաւամբ ծաղր ու ծանակիւնենք :

Անկիւյ մեր դիտակցութեան անեղ-
լի խորհուրդն, ու մեր խղճին անեղջ զա-

ւանութիւնները լրջով, ընթերցողներն ա-
սոր մէջը խղճի եւ կրօնի անթողութեան
կամ կրօնաւորութեան հետք կամ նըշ-
մարանք կը տեսնան արդեօք : Ի յաղէկ,
մենք այս յայտարարութիւնը ասիէ վեց
տարի առաջ, երբ որ Դաւանութեան Պ.
Դաւանութիւնը դեռ դերմանական անտառնե-
րուն մէջ կաղին կը կուտէր, ուրիշ պա-
տահով եւ ուրիշ բացարարութեամբ դը-
րենուս ետեւ, անցեալ տարւոյն վեր-
ջերն ալ՝ այստահարող մը դիւական մէկ
առաջարկութեանը դէմ խօսած տեղեր-
նիս, իրեն Խաղաղութեան վերջաբան սա ը-
սինք : «Արեւմտ ապրտութիւնն իր ա-
«դառութեան իր խղճին նա եւ իր հա-
«ւառքին զոհել ուղղու, աստուածա-
«մարտ դաղանէ, եւ ոչ աստուածա-
պաշտ, եւ ոչ իսկ մարդ» :

Այն յօդուածին մէջ, մեր աղիւթն
ցրուեալ եւ ծառայական վիճակին նկատ-
մամբ իր ամբողջութեանը պահանջական
միջոցներուն վրայօք համառօտ եւ հ.
րեւանցի տնտեսութիւն մը ընելու, իր

կրօնքն ու լեզուն յիշած էինք : Յաջորդ
յօդուածնուս մէջ նոյն մատնութեան
շարունակութիւնն ըրած անգլերիս, այն
նիւթին վրայօք ուրիշ անգամ ընդար-
ձակարար եւ ապացուցութեամբ դրելու
խոստումն ըրած էինք մեր ընթերցողաց,
եւ առժամն ըրած խորհրդածութիւննիս
բանական միջոցի մը խնդիր չըլլալն աղիւթ
հասկըցունելու համար, սա բացարարու-
թիւնը տուած էինք : «Այլ եւ այլ կը-
«րօնից արեւանակներ փոքրիկ բաժին մը
«աղղէն դատած եւ հեռացուցած ըլ-
«լալով, անոնց սիրտն աղղէն դողեր :
«դաւառները մնացողներուն գրեթէ թըշ-
«նամի են ըրել, եւ ասով աղղին առ-
«բողջութիւնը քնտա կրած է : Այս վը-
«նասը հեռագրեալ չի մեծցուցնելու եւ մա-
«նաւանդ բարբառնեալ բառաւոր համար,
«աղղը կուգի, որ կամ իր ծոցէն ե-
«ւ շնորհը նորէն իր ծոցը ժողովը ըստ
«կրօնից, եւ կամ, իր ամբողջութիւնը
«խորդ գծութեանց առաջըն առ-
«նելու համար, գաղղողներն ու մնացող-
«ները միասին համարէ, որ ամեն մարդ
«իր կրօնքին հետեւի, իր կրօնքը սիրէ

1 Տեւ Երկրաւորութեան, Եր. 2
2 Ստաթ, Թիւ 40 :

կադատի ծերերը մնացած սակաւաթիւ օրերը պահպանելու հոգին ու ծանրութենէն Եղբիւն ալ խղճմտանքին վրայ, փոխանակ այն թեթեւութեան, կը ծանրանայ ողջ մարդը իրր մեռել ի դերեկման զննելու եղանակործութիւնը

Եւս քստմենքի պատժութիւնը մեզն անհաւատալի կերեւի, բայց վերջապէս հրապարակական թերթի մը մէջ պատմութեամբ եւ հասարակութեան բերանը տալով թէ որ ստուգիւ պատահած է՝ ոչ սուտ կրնայ ելել, եւ ոչ անպատիւ ֆիւլ . վառն զի ընդհանուր մարդկութիւնը, քրքիստնեւթիւնը, ազգին խղճմտանքն ու պատիւը միանգամայն կը բողբոքեն ասոր դէմ, եւ կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնն ալ անշուշտ առանցքն նուրթեան չթողուր՝ եթէ իմանայ: Աւստի հարկ է որ ազգային կառավարութիւնն այս գործը քննէ թէ որ ստուգիւ պատահած է՝ յանցաւորաց պատժութիւնն փոյթ ունենայ եւ հրապարակաւ ծանուցանէ իսկ թէ որ մատցածն առատապէս մըն է, անոր ալ ազգիս ընդ դռնէն զրգարացնէ դէմ դատախազին օրինաւոր միջոցներով:

Մերքեւ ըրած ուրիշ ամբաստանութիւններն ալ վերոյիշեալէ շատ վար չը մնայով, ազգային կառավարութիւնն անոնց վրայ ալ չկրնար լուռ կենալ:

Եւսպէս կը ծանցանք ազգային կառավարութեան պարտաւորութիւնը, եւ այս պարտաւորութիւնն ալ անհնար է որ չկատարվի այս ծանր պարագային մէջ:

ԽԱՆՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօրեան կառավարութիւնը հրաման թրկնց գաւառաց կառավարներուն, որ իրենց կառավարութեան ներքեւ գտնուող երկիրներուն մէջ յանցանք եւ եղեռնագործութեանց համար քրքած բոլոր վճիռները Կ. Պոլսի խրկովն, որպէս զի Երզրութեան բարձրագոյն Լաւինին մէջ քննվելու ետեւ լրագրիներուն մէջ հրատարակվին:

Եւս մէջ խաչակրութիւն բարոյութիւնը մը դէմ կըրնայ ըստ իւր: Տաճկաստանի մէջ հիմա մարդսպանութեամբ չունի հաւատքի համար եւ ասորուն օրս դուն ալ ուրիշ կրօնը մը ընդունելէ ետեւ սինաթոն երթալով ըլլանք չես զըլաւալի: Աւստի քանի որ մեր կողմէն խաչակրութիւն քորով չիկայ, եւ քանի որ Տաճկաստանի կառավարութիւնը կրօնի պատճառաւ մարդ զըլաւալու օրէնքը ջնջած է, անշուշտ քու մակադանչութիւններդ ալ թշուառնք չեննէ, խելքը թոցունով բանդադու շանք են:

Բայց սակայն նոյն իսկ այդ բանդադու շանքը ատենն ալ բան մը ըսած են, որ մենք կը բռնենք: Տաճկաց համար հարցուցեր են թէ, կրօնը չէ մի գերեւոր կեցնողը, գերեւոր միացնողը: Եւ հաստատական պատասխանն ինքնին տարով, այո, ըսեր են: Արեւմտ կրօններն որ աշխարհը կըրնայ կրօնի տակ միանալ, եւ կրօնը մը կըրնայ ազգի մը անդամներն իրար կապել: Եւսկայ մենք ոչ իբրեւ բացարձակ սկզբունք եւ ոչ իբրեւ իսկաւ ճշմարտութիւն չենք եւ քա-

— Մուշէն եկած լուրերը՝ յիշեալ քաղաքին մէջ պատահած անկարգութեան անցքին վրայ Մէմուշէն Զաւարի լրագրին տուած տեղեկութիւններուն սխալ ու չափազանց ըլլալը կը հաստատեն ինչպէս որ կը կոտորած էինք:

Եւսաւսիկ մեզի հասած տեղեկութիւնները:

Եւսաւսիկ հայ կին մը՝ հոռմէականներէն հրապարակաւ անյայտ կըլայ իր տունէն, եւ երկար փնտռվելու ետեւ կիսացվի որ հոռմէականաց քով պահված է: Անոնց այրը եւ մեծածառնը անգղական իշխանութեան կը բողբոքեն խոստանալով որ կինը հոռմէական ալ եղած ըլլայ նէ՝ այրը զանկա կընդունի եւ կը պահէ: Մշոյ կառավարութիւնն ալ հրաման կընէ հոռմէականաց որ կինը երկանք դարձնեն: Եւսեւ ալ օրի կը ձգեն, եւ չեն ուզեր տալ: Այսին միջոցին կիսացվի թէ հոռմէականներն յիշեալ կինը ուրիշ մարդու մը հետ ամուսնացնել կուզեն: Եւսոր վրայ կնոջն այրը եւ մեծածառնը կատարելով կերթան անոր պահված տունը իր խոխն: Օրը կիրակի ըլլալով, տանը մէջ բազմաթիւ մարդիկ կը գտնվին ու հայոց հետ կուսիլ կ'օրհնեն: Այսին միջոցին ուրիշ հայեր ալ վրայ կը հասնին, եւ կը ռիւր կը ստանանայ, մինչեւ որ տեղական իշխանութեան կողմէն զօքը հասնելով՝ կուսողներն իրարմէ կը բաժնեն եւ մէկ քանին ալ կը տանին կը բանտարկեն:

Եւս տեղեկութիւնները՝ Մէմուշէն տուած տեղեկութիւններուն հետ բազմաթիւ գործը բողբոքին տարբեր կերպարանք մը կ'առնու, որով ոչ միայն Զայոց վրայ գրված կրօնական մոլեռանդութեան կեղծութիւնն անհաւատ փայլ կը գտնուայ, այլ եւ ուրիշներ կ'ընդհանրելու գործը եւ բանութեամբ պահելու ամբիւրստութիւնն ալ վրան կ'առնու: Արեւմտ մշտնոց գործած բանութեան յանցանքը՝ առեւելքն անընդհատ շահագործելի բանութեան մը հետեւանք է, որ Մէմուշէն Զաւարի ըրած պատմութեանն ալ կըրնայ գուշակվի:

Ար յուսանք որ սպառնալի պոռոտանական տեղեկութիւններն ալ քիչ օրէն կը

հասնին, եւ այն ժամանակը կարող կըլուանք առեւելի կատարեալ կերպով պատմելու այս ցաւալի անցքը, որուն մէջ Մէմուշէն Զաւարի լրագրը կրօնական հալածանք նշմարելով, Մուշէն խեղճ հայերուն դէմ երկու միջոցն առնին եւ հարկը հազար թնդանով հաներ էր . . . գրչին ծայրովը:

— Մայրաքաղաքիս յունաց Վիւշէն լրագիրը լուր կուտայ թէ իրենց ազգային գործերը բարեկարգելու համար քանի մը ամիսէ ի վեր շինված ազգային կանոնադրութիւնը այս օրերս լինալով, ընդհանուր ժողովով ընդունվի: Եւ քանի մը բարձրաստիճան եկեղեցականաց ընդդիմութեանը հակառակ ստորադրվիլէ ետեւ՝ Եղեքանազրից Ս. Պատրիարքն եւ քանի մը երեսելի անձինք զանկա Ռ. Պուռը տանելով՝ արտաքին գործոց պաշտօնային վեմամբայլ Պուռա փաշային ներկայացուցեր են ինքնիւրով որ կայսերական կառավարութիւնը վաւերացնէ զայն:

— Եւսեւալ չորեքշաբթի օրը Վաւթիկայ գրատփոխներէն մէկը՝ ձեռքը չունէ մը բռնած՝ որուն մէջ 12 հազար զուրուշկար՝ Կարապետեան կամուրջին անցած ժամանակը, քանի մը գողեր չունէ յափշտակելի ու փախած: Տեսուրթիւնը իմանալով՝ գողերուն ետեւէն ինկաւ ու անոնց հինգը բռնեց: Ուրիշ այս կերպ գողին ալ մեծ փութով կը փնտրուին:

— Եւսեւալ հինգշաբթի իրիկուն, Երեսվում գեղի առջեւ երկաթ նստած օսմանեան պիլի մը նստալով՝ Եւսունուս անուն ծովուն վրայ վեց գող բռնեց, որոնք մակույկի մը մէջ մտած Երեսվում գեղի առջեւ հսկիւնական նստումը եւ շողեւնալի մը մէջ տեղը պահէր ինք:

Եւսեւալ քննութիւններն իմացվեցաւ որ ժամանակ մը ի վեր Երեսվում գեղին մէջ յաճախած գիշերային գողութիւններուն հերկաններն այս չորագործներն են: Սրանք հիմա տեսութեան գուռը բանտարկված են եւ իրենց արժանաւոր պատիժը պիտի կրեն:

Կառավարելու եւ էն վերջն ալ՝ ճանկերու ճաճանչ տալու մասը, սուր շողագունելով հարցուցեր են թէ, ով է ան յանդուգը որ իրեն նման մարդը կը գաւառապետէ: Եւս մարդը դուն ուղած ես որ մենք կ'ղած ըլլանք . բայց որովհետեւ մեր գաւառները լինը քեզի եւ քու խելակիցներուդ կը ցրցունէ որ մենք չենք, մենք ուղեք չհետնորէն անգամ մը ալ կը հարցունենք թէ, ով կըլայ այն մարդը, որ անոնք եւ իրենք Եւսունուս անուն հալածելով, մարդը՝ կային խղճին իշխանութիւնը բռնարաւ՝ ընկ կուզէ, եւ մարդն իր խղճէն բռնաւ՝ նեղով, Երեսելի ամբիւրստ քով կաւառանքներ խօլական քաղաքին շինու: Եւսեւալ ծառայելու կը բռնադատէ: Եւսոր ով ըլլալը գտնուանէ, Պ. Դաւանչեան, տարախոյս ինքնին կըլուծուի, եւ արի հետ խօսելը կը գիտնաս: Բայց կը յիշես արեւօք . երկու տարի տառ, Խաւիկ, Պարսկալի մէջ, Եւսունուս անունը անկողնի մը վրայ, որ մը իր հասակին ջեր-

1 Յետ Եւսունուսի գաւառ, էր . 38:

— Շարաթ զիշեր ալ Պէյօղլուի տեսութեան աստիճանը տուն մը կ'ոխելով, քանի մը չորագործ եւ խել մը գողցըլած ապրանք ձեռք ձգեց:

— Մարտիկայէն զրկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ ներկայ փետրուար ամսոյ սկիզբէն ի վեր այն աստիճան աստիճան ցուրտ մը կընէ, այն կողմերը, որ շրջակայ գաւառներուն մէջ տասնէն առեւելի մարդ մեռեր են ձիւներուն տակը թաղվելով՝ կամ ցուրտէն սառելով:

— Եւսեւալ հայ բնակիչները բազմաթիւ ստորագրութեամբ Մաշէն մը գրելով ազգային կառավարութեան, չափազանց գոհութիւն կը յայտնեն իրենց նորընտիր կառավար վեմ . Եւսեւալ փաշային խոհեմ եւ հայրախնամ կառավարութեան, եւ անոր ըրած օգտակար անօրէնութիւններն ու ամեն ազգի բռնապետ վրայ անխախտ սէր եւ խնամք ունենալը կը ծանուցանեն:

— Մայրաքաղաքիս հրատարակած անգղիական Լեւիշ Զեյթուն լրագրին տեսեց երկու ամիսի չափ տառ խել մը անպատեհ խօսքեր ըսեր էր Երզրատու Զայոց երեսելիներուն մէկուն դէմ: Մենք այն խօսքերուն չափազանց անտեղութիւնը տեսնելով՝ թշնամական ոգի մը ձախող արդիւնքն ըլլալը հակընդդէմ շարքութեան անգամ արժանի չենք համարեր: Եւս չորթիւ Երզրատու նստակներ ստացաւ, որոնք բացայայտ կը հանցվի, թէ յիշեալ անտեղի խօսքերուն առիթ տուող քանի մը բողբոքականներու վերադիմ իրենց հայրենի եկեղեցին դառնալը եղած է: Եւս գարձողներն են՝ Երեսվում Կարապետ Պ. Պոգոս, որ քարոզէ էր Երզրատու Տոգրամաճեան Պ. Եւաղ, որ բողբոքականաց ազգայնեան էր, եւ Կեսարացի երկայն Պ. Յոսանէս:

— Եւսեւալ երկու շաբաթ տառ Պինճանճարը ըսած փողոցը Պերիզ Խորահիմ փաշան քունին մէջ սպաննող եղեռնագործը որ Զաւարի Լաւինին անունով ծխափառա (թիւթիւն) մընէ եւ ժամանակաւ Խորահիմ փաշային քով կը ծառայէ եղեր, հալածարար

մեռանդութիւնը պաղշկեցունելու համար ցուրտ ջրով լուացուած անգը, իր տեղը մանուկ աղան երեսն ի վեր ալ տակ մը ջուր որսկելով, - Եւս այն աղան մկրտեցի . ըսեր է եղբի իր խոստովանահօրը: Տղան յանկարծ իր մօրկանը բողբոքեց ու գողանալը մէջէն կենդանուց յափշտակեցաւ, եւ Զաւարի Լաւինին արգելանքին մէջ փակեցաւ մնաց: Եւսեւալ որք ելաւ այս յիւրեղակի թեան վրայ, եւ տեսութիւնները տառնց բռնունութիւն բանեցունելու պահանջներն Երբայեցոյն աւագակալ դաւակը, բայց մարդ մը ելաւ, ամենուն ալ, եւ յանդանէ՝ Եւսեւալն կայսեր ալ ըսաւ թէ, տղան չեմ կըրնար ետ տալ: Եւս Զաւարի Լաւինին արգելքը այն մարդուն ով ըլլալը:

Մաշէն անտեղի լուր

Եւս. Պ. Մաշէն

4. ԳՕԼԻՍ. ՁԻՆԻԼԻ ԽԱՆ